Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

18.02.2021

Kalastusneuvos Eija Kirjavainen, luonnonvaraosasto

Eduskunta, maa- ja metsätalousvaliokunta 19.2.2021

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN VASTINE MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNALLE KANSALAISALOITTEESEEN (KAA 8/2019 VP.) ANNETUISTA LAUSUNNOISTA

Maa- ja metsätalousvaliokunta on toimittanut ministeriölle asiantuntijakuulemisissa saadut lausunnot ja pyytänyt ministeriöltä vastinetta niiden johdosta. Ministeriö kertoo vastineessa myös saimaannorpan suojelemiseksi annettavan valtioneuvoston asetuksen valmistelutilanteesta sekä täydentää kalastustietoja Saimaan verkkokalastuksesta.

Saimaannorppa ja kalastus –työryhmä ja uusien kalastusrajoitusten valmistelutilanne

Saimaannorppa ja kalastus –työryhmä luovutti loppuraporttinsa maa- ja metsätalousministeri Jari Lepälle 21.1.2021. Työryhmän esityksen lähtökohtana on turvata saimaannorppakannan kasvu suojelustrategian tavoitteiden mukaisesti. Samalla pyritään mahdollistamaan sekä kaupallinen että vapaa-ajan kalastus.

Työryhmä arvioi raportissaan, että kalastusrajoitusalueen pinta-alan merkittävät laajentumiset vuosina 2011 ja 2016 sekä rajoitusalueen yhtenäistäminen aukottomaksi ovat vähentäneet saimaannorppien pyydyskuolleisuutta sekä lisänneet kannan kasvunopeutta ja syntyvyyttä. Uusilla pesimäalueilla vapaaehtoinen sopimusmenettely on turvannut kuuttien elossa säilymisen. Ympärivuotinen pyydystyyppirajoitus on osoittautunut toimivaksi ja aikuisia norppia jää kalanpyydyksiin harvoin. Lisäksi syntyneiden kuuttien määrään suhteutettuna kuuttien havaittu kalanpyydyskuolleisuus on laskenut.

Työryhmä teki kaikkiaan 35 toimenpide-esitystä. Se ehdotti, että kalastusrajoitusaluetta laajennetaan edelleen tiedossa olevien saimaannorpan pesien perusteella. Lisäksi ehdotettiin, että kalanpyydysten kehittämistä norppaturvalliseksi jatketaan. Myös suojelusta koituviin korvauksiin esitettiin tason korottamista. Kalastuksen valvontaan esitettiin useita kehittämistoimenpiteitä ja tutkimukseen hankkeita. Työryhmän raportti on nähtävissä verkko-osoitteessa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162675 Työryhmän raporttiin jätettiin eriäviä mielipiteitä ja täydentävä mielipide.

Maa- ja metsätalousministeriö laati työryhmän esitystä hyväksi käyttäen ehdotuksen uudeksi valtioneuvoston asetukseksi kalastuksen rajoittamisesta saimaannorpan suojelemiseksi. Asetusluonnos laitettiin lausunnolle 2.2.2021. Lausuntoja on pyydetty 26.2.2021 mennessä. Valtioneuvoston edellinen asetus Saimaan kalastusrajoituksista tuli voimaan huhtikuussa 2016, ja on voimassa huhtikuuhun 2021 asti.

Pohjois-Savon ELY-keskus on käynnistänyt valmistelut kalastuslain 60 §:n mukaisten sopimusten tekemiseksi osakaskuntien kanssa. Sopimusten uudistaminen on haasteellinen tehtävä Korona-viruksen leviämisen estämiseksi tehtyjen kokoontumisrajoitusten sekä asetuksen sisältöön ja sopimuskorvausten tasoon liittyvien epävarmuuksien vuoksi. Vasta asetuksen sisällön selvittyä, on ELY-keskuksella tieto, mistä voi sopia.

Kansalaisaloitteeseen annetut lausunnot

Maa- ja metsätalousministeriö on tutustunut kansalaisaloitteesta (KAA 8/2019 vp.) eduskunnalle annettuihin lausuntoihin ja toteaa niiden johdosta seuraavaa:

Annetuista lausunnoista näkyy asian kaksi eri puolta. Tarve suojella saimaannorppaa ja toisaalta tarve säilyttää mahdollisuus kalastukseen. Lausunnoista käy ilmi myös se, että vielä ei ole olemassa mahdollisuutta siirtyä täysin norppaturvalliseen kalastukseen, koska kaikkien lajien ja vuodenaikojen osalta se ei ole mahdollista. Erityisen merkittävää verkkokalastus on taloudellisesti arvokkaiden saalislajien, kuten kuhan kalastuksessa.

Lausunnoissa tuodaan esille huoli saimaannorppakannan kehittymisestä, kun ilmastonmuutos aiheuttaa talvilämpötilojen kohoamista ja pesimäolosuhteet vaikeutuvat. Toisaalta lausunnoista myös ilmenee saimaannorppakannan myönteinen kehittyminen saimaannorpan suojelustrategian tavoitteiden mukaisesti ja välitavoitteen saavuttaminen reilusti etuajassa.

Joissakin lausunnoissa on tuotu esille, että kaikki kalanpyydyskuolleisuus ei tule Metsähallitukseen tietoon. Maa- ja metsätalousministeriö selvitti piiloon jäävän kalastuskuolleisuuden määrää ja tiedusteli asiaa sähköpostilla 10.10.2020 Metsähallitukselta työryhmätyötä varten. Metsähallitukselta 14.12.2020 saadun tiedon mukaan Jounelan ym. (2019) tutkimuksessa on esitetty ns. paras arvio piiloon jääneestä kalastuskuolleisuudesta. Sen mukaan arvioitu sivusaaliskuolleiden lukumäärä oli noin 1,5 kertainen suhteessa havaittuun lukumäärään vuosina 2007 – 2013. Todellinen kalanpyydyskuolleisuus ei siten ole kaksin tai kolminkertainen havaittuun nähden kuten joistakin lausunnoista voi saa käsityksen. Lisäksi on otettava huomioon, että vuodesta 2016 lähtien on ollut lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa pyydykseen jääneestä saimaannorpasta.

Useissa lausunnoissa on otettu kantaa heinäkuun verkkokalastuskieltoon. Saimaannorppa ja kalastus -työryhmä laati verkkokalastuskiellon pituuden vaikutuksesta eli heinäkuun kalastuskiellosta suhteessa nykyiseen rajoitusaikaan vaikutusarvion. Arvio on esitetty raportin taulukossa 4 sivuilla 44 ja 45.

Heinäkuussa on havaittu kuolleen verkkoihin yhteensä yksitoista saimaannorppaa vuosina 2016-2020 eli noin kaksi vuodessa. Toisaalta heinäkuussa Saimaalla kalastaa noin 8-11 ykkösryhmän ja 29-39 kakkosryhmän kaupallista kalastajaa. Kaupallisten kalastajien saaliin arvo kalastajahinnoilla on yhteensä noin 100 000 euroa (alv. 0%). Vapaa-ajankalastajia kalastaa verkoilla heinäkuussa noin 11 400 henkilöä Saimaalla ja heidän saaliinsa arvo vähittäishinnoilla on noin 900 000 euroa.

Heinäkuun verkkokalastuskieltoa arvioitaessa on otettava huomioon, että se kohdistuu erityisesti vesialueen omistajien luvilla tapahtuvaan kalastukseen ja siten käytännössä pääasiassa henkilöihin, joilla on kiinteistön omistukseen perustuva mahdollisuus kalastukseen. Eniten verkkokalastusta heinäkuussa harrastaneita on kesäasukkaiden joukossa. Kesäasukkaat ovat osakaskunnille merkittävä pyydyslupien ostajajoukko, joten asialla olisi merkitystä myös osakaskuntien tulon muodostukseen. Koska mahdollisen kalastuskiellon vaikutukset kohdistuisivat osakaskuntien osakkaiden omaan kalastukseen, on arvioitavissa, että lupien myöntämisen halukkuus muille esim. kaupallisille kalastajille vähenisi.

Muikkuverkkojen käytön kieltäminen verkkokalastuskiellon aikana on tuotu lausunnoissa myös esille. Muikkuverkot ovat olleet voimassa olevan asetuksen aikana sallittuja käyttää 15.4-30.6 välisenä verkkokalastuskiellon aikana. Muikkuverkkoihin on aikaisempien vuosien aikana jäänyt vain muutama saimaannorppa. Voimassa olevan asetuksen aikana muikkuverkkoihin jäi yllättäen viisi saimaannorppaa. Työryhmä ei kuitenkaan esittänyt muikkuverkkojen kieltoa, koska kaikki viisi saimaannorppaa kuolivat verkkokalastuskiellon päättymisen jälkeen eli muikkuverkkojen käyttökiellolla ei olisi vähennetty asetuksen voimassa oloaikana sivusaaliskuolleisuutta. Työryhmä esitti sen sijaan tutkimushanketta, jossa selvitetään muikkuverkkojen aiheuttaman pyydyskuolleisuuden syitä ja suhdetta pyydysteknisiin ominaisuuksiin.

Verkkokalastus Saimaalla

Maa- ja metsätalousministeriö täydentää aikaisemmin antamaansa lausuntoa tarkemmalla tiedolla Saimaan verkkokalastuksesta. Maa- ja metsätalousministeriö pyysi asiasta Luonnonvarakeskukselta arvion. Saadun tiedon perusteella Saimaalla kalastaa verkoilla vuosittain 19 000 henkilöä ja 10 000 asuntokuntaa vapaa-ajankalastajina. Heidän saaliinsa arvo on vuosittain muikkuverkkojen osalta 1,6M€ ja muiden verkkojen osalta 4,4 M€ eli yhteensä vapaa-ajankalastuksen verkkosaaliin arvo on noin 6 M€ vuodessa vähittäishinnoilla (Kolari ym. 2018).

Kaupallisista ykkösryhmän kalastajista verkkokalastajia noin 40 ja kakkosryhmän kalastajista noin 110. Heidän muikkusaaliin arvo verkoilla on noin 20 000 € vuodessa ja muiden verkkojen saaliin arvo 807 000 € eli yhteensä verkkosaaliin arvo on noin 827 000 € vuodessa. Tiedot perustuvat kaupallisten kalastajien saalisilmoituksiin ja ovat keskimääräisiä vuotuisia arvoja. Taloudellinen arvo on laskettu tuottajahinnoilla (alv 0 %).

Yhteenveto

Saimaannorpan suojelemiseksi ja kalastuksen sivusaaliskuolleisuuden vähentämiseksi on tehty pitkään töitä ja tulokset ovat olleet rohkaisevia. Kalastusrajoituksilla on ollut keskeinen merkitys saimaannorppakannan myönteisessä kehityksessä. Kalastusrajoituksilla on kuitenkin ollut myös hintalappu, joka on kohdistunut rajattuun joukkoon henkilöitä. Tämä joukko on vähemmistö gallupeissa, joihin lausunnoissakin viitattiin. Sen sijaan saimaannorpan suojelussa tällä ryhmällä on merkitystä myös muiden suojelutoimenpiteiden toteutumiselle kuten esimerkiksi lumipesien kolaamisessa sekä pesälaskennassa. Harkittavaksi jää, miten sosiaalinen kestävyys otetaan huomioon saimaannorpan suojelussa ja miten perusteltaisiin kalastusrajoitusten kiristäminen tilanteessa, jossa kannan kasvun välitavoite on saavutettu etuajassa. Jos saimaannorppakannan kasvutavoitetta nostetaan, vaikutukset toimenpiteestä kohdistuisivat näillä näkymin täysin vesialueen omistajien lupien nojalla kalastaville, olivat he sitten kaupallisia tai vapaa-ajankalastajia.

Viitteet:

Jounela, P., Sipilä, T., Koskela, J., Tiilikainen, R., Auttila, M., Niemi, M., & Kunnasranta, M. 2019. Incidental bycatch mortality and fishing restrictions: impacts on juvenile survival in the Endangered Saimaa ringed seal *Pusa hispida saimensis*. Endangered Species Research 38: 91-99.

Kolari, I., Eskelinen, P., Auvinen, H., Hirvonen, E., Jounela, P. & Moilanen, P. 2018. Vapaa-ajan kalastus Saimaalla 2014–2015. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 32/2018.